

بررسی تاثیر مولفه ی کمال گرایی، سلامت روان و عوامل اقتصادی بر تحصیلات دانش آموزان

مهرداد محمدی اقدم¹، عقیل نجفی²، افشین روزه ئی³ امیر احمدی حورمغان⁴

¹راهبر آموزشی و تربیتی اداره آموزش و پرورش صومای برادوست ارومیه mahradadmohammadi2473@gmail.com

²مدیر آموزگار منطقه صومای برادوست ارومیه aghilnajafe@gmail.com

³مدیر آموزگار منطقه صومای برادوست ارومیه Afshin.rozehei@gmail.com

⁴مدیر آموزگار منطقه صومای برادوست ارومیه amirgrob13641364@gmail.com

چکیده

کمال گرایی، نیاز شدید به تایید، نادیده گرفتن نشانه های فیزیکی و روان شناختی استرس و نیاز شدید به کنترل. فرد می تواند بوسیله غلبه بر این ویژگی ها اضطراب خود را کنترل کند. کمال گرایی خویشتن مدار به معنای کوشش فرد برای دستیابی به خویشتن کامل با توجه به معیارهای افراطی و دقیق برای خود و ارزش یابی سخت گیرانه و اطمینان بخش از رفتار خود و سانسور رفتارهای شخصی می باشد. کمال گرایی دیگر مدار، بیانگر تمایل به داشتن انتظارات افراطی و ارزشیابی انتقادی از دیگران است. کمال گرایی جامعه مدار شامل ادراک افراد دال بر این مطلب است که افراد مهم زندگی شان معیارهای غیرواقعی برای آنها وضع می کنند و تنها زمانی راضی خواهند شد که انتظارات آن ها بر آورده شود. عوامل موقعیتی تأثیر گذار بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، خانواده همسالان و مدرسه است که نقش خانواده در انگیزش و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان بسیار بدیهی است به طوری که وضعیت اقتصادی اجتماعی و محیط خانواده از جمله مهم ترین متغیرهای مربوط به خانواده است که تأثیر بسزایی بر رشد تواناییهای دانش آموزان دارد. مروری بر تحقیقات انجام شده نقش متغیرهای بافتی در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان نیز نشان میدهد که وضعیت اقتصادی اجتماعی خانواده متغیری است که بیشترین حجم تحقیقات را در میان تحقیقات مرتبط به تعلیم و تربیت به خود اختصاص داده است. برای مثال تحقیقات فرا تحلیلی انجام شده در این زمینه حاکی از اهمیت وضعیت اجتماعی اقتصادی در یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان است. سلامت روان به عنوان یکی از ملاکهای تعیین کننده سلامت عمومی افراد در نظر گرفته میشود که به عنوان احساس خوب بودن و اطمینان از کارآمدی، خود اتکاء به خود ظرفیت رقابت، تعلق بین نسلی و خود شکوفایی تواناییهای بالقوه فکری هیجانی و غیره تعریف شده است.

واژه های کلیدی

کمال گرایی، اقتصاد، سلامت روان، دانش آموزان، پیشرفت تحصیلی

مقدمه

تعلیم و تربیت یکی از مهمترین و اساسی ترین ارکان توسعه هر جامعه به ویژه در جهان امروز هست و کشورها، درصد قابل ملاحظه ای از درآمد ملی خود را به این امر اختصاص میدهند در کشور ما نیز سالانه حدود بیست درصد از بودجه سالانه کل کشور به آموزش و پرورش اختصاص مییابد (بیابان گرد 1388). یکی از معضلات جامعه در حال توسعه جهان سوم با تاکید بر ایران وجود فضای مدرک گرایی و رقابت جویی از طریق مشارکت های مطلوب در صحنه هایی نظیر کنکور سراسری برای دستیابی به فرصتهایی برای ورود به آموزش عالی است. تهدیدی که بیش از پنج دهه است که نگرش علمی جامعه را به وضعیت تحصیلی دانش آموزان تحت تاثیر قرار داده و افکار و اندیشه های والدین، دانش آموزان را در نوردیده است و نظام آموزش و پرورش ما را با پدیده ای به نام فرسودگی تحصیلی در دانش آموزان که خستگی روانی مفرط آن ها را برای هرچه بیشتر انباشتن دانش در ذهن آنان برای گرفتن نمرات تحصیلی بالاتر و پیشرفت تحصیلی بیشتر به دنبال داشته است. کمال گرایی یک ویژگی شخصیتی است که به وسیله سعی و تقال برای خودشکوفایی و تدارک معیارهای افراطی برای عملکرد توأم با تمایل برای ارزیابی کلی شاخص نزد فرد مشخص می گردد (فلت ، هویت 2002). والدین کمال گرا با تعیین معیارهای عملکرد عالی درصدد هستند فرزندانشان از ارتکاب اشتباهات مبرا باشند و ارزیابی های منفی از آنان صورت نگیرد و تباهی احساسات آنان در رابطه با انتظاراتشان و عملکرد (استوبر و اتو 2006). از آن جا که کمال گرایی به دو مولفه کمال گرایی انطباقی و غیرانطباقی تفکیک شده است که نوع انطباقی آن مطلوب و به عنوان ابزار مناسب پیشرفت به سوی هدف توسط فرد مورد تاکید است و نوع غیرانطباقی آن که معطوف به تاکید به اصولی نظیر تفکر همه یا هیچ، پایبندی بیش از حد به بایدها و نبایدها، تدوین استانداردهای بسیار دشوار و سطح بالا، انتقاد از خود، ارزیابی از عملکرد در مواجهه با دریافت پسخورندهای منفی یا مواجهه با پیامد منفی حاصل از تلاش های بسیار و تعطل در انجام وظایف است ، والدین کمال گرای غیرانطباقی بهداشت روانی فرد دانش آموز، و به تبع آن بهداشت روانی جامعه را متاثر می سازد زیرا روحیه رقابت جویی مفرط در دانش آموزان را که حاصل ارائه سطح توقعات بیش از اندازه توسط والدین و مربیان آنها است را دامن زده و از آن جا که کنترل خویشتن فرد را تهدید می کند فشار روانی برای کوشش بیشتر یا ناباوری نسبت به قابلیت های خویش برای مواجهه با مسائل و مشکلات تحصیلی را در دانش تحصیلی فرزندانشان وجود نداشته باشد. آموزان موجب شده و آن ها را در یافتن یک سبک مقابله با استرس موثر ناتوان می سازد که ماحصل این چرخه معیوب پدیده فرسودگی تحصیلی است. مفهوم فرسودگی تحصیلی به احساس خستگی روانی به خاطر تقاضاها و الزامات و داشتن یک حس بدبینانه و بی علاقهگی به تکالیف درسی و احساس عدم شایستگی به عنوان یک دانش آموز یا دانشجو اشاره دارد (ژانک وهمکاران 2007). بنابراین می توان گفت فرسودگی حالتی از خستگی ذهنی و هیجانی است که حاصل نشانگان استرس مزمن مانند گرانباری نقش، فشار و محدودیت زمانی و فقدان منابع الزم برای انجام دادن وظایف و تکالیف محوله است که این پدیده در موقعیت ها و بافت های آموزشی با عنوان فرسودگی تحصیلی مطرح شده که بر اساس پژوهش های بسیار پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را به علت رشد حس بدبینی نسبت به فرایند تحصیل و مطالعه تحت تاثیر قرار می دهد. از آن جا که پیشرفت تحصیلی پایین دانش آموز منجر به اسناد علت شکست توسط اوبه نقصان قابلیت ها و توانمندی های ذهنی خود در راه رسیدن به هدف که همان ناخودکارآمدی تحصیلی است می شود این فرایند در نهایت به ایجاد حس ناخودکارآمدی تصویری دردانش آموزان انجامیده و افسردگی و استرس را برای او به دنبال دارد (هرگنهان و اولسون 2005). بنابراین فرسودگی تحصیلی گذشته از پیامد افسردگی حالتی از خستگی و تحلیل رفتگی را در شناخت های دانش آموزان موجب شده که در یک بیان کلی سازگاری هیجانی و اجتماعی دانش آموزان را در مدرسه تهدید می کند که شامل جنبه های بسیار متفاوت نظیر کیفیت یادگیری، رضایت از مدرسه، تعهد نسبت به مدرسه و رفتار اجتماعی می شود. دانش آموزانی که سازگاری خوبی دارند معمولاً برای آنچه یاد می گیرند ارزش قایل هستند و به طور مثبتی در فعالیت های کالسی شرکت می کنند و نمرات بالایی دارند. در حالی که سازگاری پایین منجر به یادگیری کمتر مطالب درسی، مشکلات رفتاری و یا حتی ترک تحصیل می شود (آدهیامبو 2011). هاما چک (1978) نیز از جمله کسانی بود که به رشد سبک شخصیتی کمال گرایی آن هم در قالب دو بعد تاکید نمود. او اظهار می دارد: کمال گرایی عصبی یا روان نژادانه (نگرانی زیاد در مورد ارتکاب اشتباهات و ترس از قضاوت های منفی دیگران)، حاصل تجارب دوره کودکی می باشد. این کودکان دارای والدین غیر تایید کننده

و یا گاهی تایید کننده می باشند که علاقه شان به کودک بستگی به عملکرد کودک دارد. والدین کمال گرا بیش از حد انتقاد می کنند، سخت گیر هستند و عموماً کمتر حامی فرزندان خود می باشند. هامالچک معتقد است عدم تایید و یا تایید شرطی والدین عامل بروز کمال گرایی در کودکان می باشد. کودکان نمی توانند مفهومی از یک عملکرد به اندازه کافی و خوب، را ایجاد و درک کنند. عملکرد آنها بیش از حد ارزیابی می شود که به بهای از دست دادن صمیمیت و مهربانی است. آن ها باید همواره بی نقص باشند تا تقاضای والدین را برآورده سازند و از انتقاد دور باشند. فرد کمال گرا به تلاش خود ادامه می دهد تا اینکه تایید والدین را کسب نماید، " اگر من کمی بیشتر تلاش کنم، اگر کمی بهتر انجام وظیفه نمایم و اگر کاملتر باشم والدینم مرا دوست خواهند داشت. چهار ویژگی، اضطراب را بوجود می آورد: کمال گرایی، نیاز شدید به تایید، نادیده گرفتن نشانه های فیزیکی و روان شناختی استرس و نیاز شدید به کنترل. فرد می تواند بوسیله غلبه بر این ویژگی ها اضطراب خود را کنترل کند. ویژگی های دانش آموزان کمال گرا: الف) آن ها از اینکه مبادا مرتکب خطا شوند، نگرانند. ب) برای خود پیشرفت های بالاتری در نظر می گیرند به نحوی که هرگز از کار خود راضی نمی شوند. ج) در مقابل کیفیت کار خود، اغلب مضطرب نگران یا ناکام هستند. د) از شرکت در رقابت ها حتی اگر از توانایی خود مطمئن باشند خودداری می کنند. همچنین فابون در توصیف افراد خلاق خاطر نشان می سازد، افراد خلاق در رفتارهایشان بسیار جدی و کمال گرا هستند و تصور می کنند که دارای رسالت جهانی هستند. کمال گرایی آنها را به کناره گیری سوق داده و باعث می شود که مدرسه و یا دانشگاه را رها کنند. (بهریزی 1374). یکی از عوامل مؤثر در موفقیت تحصیلی دانش آموزان، اشتیاق تحصیلی است (کاسوسو و همکاران 2013). اشتیاق تحصیلی باعث مشارکت مؤثر در فعالیتهای مدرسه، شرکت در فعالیتهای کالسی، سازگاری با فرهنگ مدرسه و رابطه مناسب با معلمان و سایر دانش آموزان میشود. (شاری و همکاران 2014). اشتیاق تحصیلی در پیشرفت تحصیلی، ارتقای تحصیلی دانش آموزان، کاهش رفتارهای پرخطر در مدارس نقش عمده ای دارد. (جنیفر 2015). زیرا تعهد دانش آموزان در زمینه اهداف آموزشی و درگیر ساختن او با تکالیف را بیشتر می کند (بشر پور و همکاران 1392). دانش آموزانی که اشتیاق تحصیلی دارند، توجه و تمرکز بیشتری بر مسائل و موضوعات با هدف یادگیری دارند، به مقررات مدرسه تعهد بیشتری نشان می دهند، از انجام رفتارهای ناسازگارانه و نامطلوب اجتناب می کنند و در آزمون ها عملکرد بهتری دارند. در مقابل، فقدان اشتیاق به مدرسه پیامدهای جدی مانند پیشرفت نکردن در مدرسه، تمایل به رفتارهای انحرافی و خطر ترک تحصیل را در پی دارد (والگ، هولکامبی 2010). کمال گرایی خویشتن مدار به معنای کوشش فرد برای دستیابی به خویشتن کامل با توجه به معیارهای افراطی و دقیق برای خود و ارزش یابی سخت گیرانه و اطمینان بخش از رفتار خود و سانسور رفتارهای شخصی می باشد. کمال گرایی دیگر مدار، بیانگر تمایل به داشتن انتظارات افراطی و ارزشیابی انتقادی از دیگران است. کمال گرایی جامعه مدار شامل ادراک افراد دال بر این مطلب است که افراد مهم زندگی شان معیارهای غیرواقعی برای آنها وضع می کنند و تنها زمانی راضی خواهند شد که انتظارات آن ها بر آورده شود. با توجه به پیامدهایی سوئی که کمال گرایی منفی بر عملکرد تحصیلی و به طور خاص بر اشتیاق تحصیلی دانش آموزان می تواند داشته باشد. عقیلی و همکاران (1396) در بررسی رابطه بین جایگاه کمال گرایی و خودکارآمدی با اضطراب امتحان و پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان مراکز استعدادهای درخشان شهرکرد، در نمونه ای به حجم 181 نفر از دانش آموزان استعداد درخشان دختر و پسر، در رشته های تحصیلی علوم تجربی و علوم انسانی، دریافتند که بین مجموعه متغیرهای پیش بین و مجموعه متغیرهای مالک همبستگی کانونی برابر با 0/66 وجود دارد. همچنین نشان داده شد که اضطراب امتحان و پیشرفت تحصیلی به وسیله کمال گرایی، جایگاه مهار «درونی» و خودکارآمدی در هر سه گروه کل دانش آموزان، دانش آموزان دختر و دانش آموزان پسر قابل پیش بینی هستند. بدین معنا که این متغیرها پیش بینی کننده اضطراب امتحان و عملکرد تحصیلی توأمان هستند. حسین نژاد و میرانی (1396) در پژوهشی با عنوان تعیین رابطه بین هوش هیجانی ورزشی با خودکارآمدی مربیگری و کمال گرایی دریافتند که هوش هیجانی با خودکارآمدی و مؤلفه کمال گرایی در ارتباط است. همچنین هوش هیجانی پیشبین مناسبی برای خودکارآمدی و کمال گرایی محسوب می شود. در نهایت مشخص شد افرادی که هوش هیجانی بالاتری دارند از خودکارآمدی و کمال گرایی بیشتری نیز برخوردارند. پژوهش طرز (1395) تحت عنوان بررسی رابطه بین کمالگرایی و سبکهای فرزندپروری در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی سبزواری نشان داد بین کمالگرایی با سبکهای فرزندپروری در دانشجویان دختر ارتباط معنیداری وجود نداشت. عالوه بر این بین کمالگرایی خودمدار و جامعهمدار با سبکهای فرزندپروری و بین کمالگرایی دیگر مدار با سبکهای فرزندپروری اقتدارانه و آمرانه پدر و آمرانه مادر در دانشجویان پسر، ارتباط معنیداری وجود داشت. جعفری و همکاران (1394) در پژوهشی که با هدف بررسی رابطه کمال گرایی و اهداف پیشرفت در پیش بینی اضطراب امتحان دانش آموزان دختر پایه اول متوسطه تهران انجام دادند

دریافتند که بین انواع هدف گزینی اجتناب-تسلط و اجتناب- عملکرد با اضطراب امتحان دانش آموزان، همبستگی مثبت معنی دار وجود دارد پیشرفت تحصیلی، نیز از جمله موضوعات مهم و مورد توجه در موقعیتهای تعلیم و تربیتی است که از عوامل مختلف شخصی و موقعیتی اثر پذیر است. عوامل موقعیتی تأثیر گذار بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، خانواده همسالان و مدرسه است که نقش خانواده در انگیزش و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان بسیار بدیهی است به طوری که وضعیت اقتصادی اجتماعی و محیط خانواده از جمله مهم ترین متغیرهای مربوط به خانواده است که تأثیر بسزایی بر رشد تواناییهای دانش آموزان دارد. مروری بر تحقیقات انجام شده نقش متغیرهای بافتی در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان نیز نشان میدهد که وضعیت اقتصادی اجتماعی خانواده متغیری است که بیشترین حجم تحقیقات را در میان تحقیقات مرتبط به تعلیم و تربیت به خود اختصاص داده است. برای مثال تحقیقات فرا تحلیلی انجام شده در این زمینه حاکی از اهمیت وضعیت اجتماعی اقتصادی در یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان است اقلیدس (۲۰۱۱) در پژوهش خود نشان داد که کودکان متعلق به خانواده ها با وضعیت اقتصادی پایین تر معمولاً انگیزش و موفقیت تحصیلی کمتری را نشان می دهند. صمد پور (۱۳۹۲)، نیز در پژوهش خود گزارش کرده است که بین وضعیت اجتماعی و اقتصادی خانواده و پیشرفت تحصیلی رابطه معناداری وجود دارد ولی کریمیان (۱۳۸۷) در پژوهش خود نشان داده هر چقدر وضعیت اجتماعی خانواده ها بالاتر باشد دانش آموزان به دلیل درگیری والدین افت تحصیلی بیشتری خواهند داشت. البته باید به خاطر داشت که وضعیت اجتماعی اقتصادی پایین برخی خانواده ها علت بی انگیزگی و انگیزه پایین در تحصیل دانش آموزان نیست بلکه عواملی که معمولاً با وضعیت اجتماعی اقتصادی پایین همراه هستند بر موفقیت تحصیلی آنها اثر میگذارند بنابراین می توان گفت شرایط و وضعیت خانوادها یکی از عواملی است که در نظام خرد و در ارتباط مستقیم با کودک یا نوجوان قرار دارد. لذا انجام تحقیق در این زمینه ضروری به نظر میرسد، افروز (۱۳۸۶). بر این اساس در پژوهش حاضر ویژگیهای خانواده به ویژه وضعیت اقتصادی و اجتماعی والدین به عنوان یک متغیر قدرتمند انگیزشی دانش آموزان برای پیشرفت و موفقیت تحصیلی مورد بررسی قرار گرفته است پس با توجه به آنچه که بیان شد هدف اصلی پژوهش حاضر رابطه وضعیت اجتماعی اقتصادی خانواده با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان هست. همناوایی اجتماعی در هر جامعه ای در گرو تربیت رسمی و انتقال موراثت فرهنگی به نوباوگان است که امروزه در مدارس گوناگون و بر اساس اهداف خاص و خط مشی هایی تعیین شده است. بدیهی است که این فسی جدیدی در راه اجتماعی شدن از طریق آموزش و پرورش با مشکلات و معضلاتی که موجب عدم موفقیت آنان در راه رسیدن به اهداف فراهم میکند دست به گریبان است از مهم ترین آفت های نظامهای آموزش جهانی و من جمله در کشور ترک تحصیل است که همه ساله به صورتهای گوناگون تعداد بسیاری از استعدادهای بالقوه انسانی و منابع اقتصادی جامعه را هدر داده و نابسامانیهای فردی و اجتماعی بر جای میگذارد. بنابراین دست اندر کاران عوارض ناشی از افت تحصیلی را در چند جنبه مورد بررسی قرار داده اند که مهمترین آن از نظر اقتصادی است زیرا در طول تحصیل اغلب خانواده ها به دلیل استمرار وجود مدرسه و مشغله های زندگی و شرایط اجتماعی و اقتصادی پیش آمده کمتر وقتی برای برنامه ریزی اقتصادی آموزش فرزندان خود دارند و هنوز این برنامه در زندگی خانوادها جایی پیدا نکرده است آنان زمانی به اهمیت قضیه پی می برند که با ترک تحصیلی یا مردودی فرزندشان مواجه میشوند و اینجاست که به عمق فاجعه آگاهی می یابند بدون تردید هیچ نظام آموزشی نمی تواند صد در صد به اهداف آموزشی خود برسد ولی موفق بودن هر نظام آموزشی نزدیک تر شدن هر چه بیشتر اهداف تعیین شده بستگی دارد. برای نزدیک تر شدن به اهداف نظام آموزشی حتماً باید عوامل مؤثر بر ترک تحصیل را شناخت و اثرهای آن را کاهش داد در دوران کنونی آموزش و پرورش یکی از مهم ترین نهادهای اجتماعی هر کشور به شمار میرود که نقش بسیار اساسی در رشد و توسعه اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی و سیاسی هر کشور دارد. استقلال و تداوم یک جامعه به آموزش آن جامعه بستگی دارد(سیف،۱۳۷۳). ورود به آموزش و پرورش نقطه آغازی برای حرکت در مسیر رشد و بالندگی است در جهان امروز با توجه به پیچیده شدن فرآیند توسعه نیاز به آگاهی و دانش بیشتر شده است و تصور دست یابی به رشد و توسعه اقتصاد بدون سرمایه گذاری آموزشی اساساً محال می باشد. آموزش و پرورش یکی از نهادهای مهم اجتماعی است که مسؤولیت مهمی در تربیت و آموزش بر عهده دارد نگاه گسترده به آموزش و پرورش به عنوان عامل مؤثر در به کمال رساندن انسانها اهمیت این نهاد را نشان میدهد آموزش و پرورش سرمایه گذاری دراز مدتی است که با شکوفایی و جهت دادن به آنها چگونگی رشد اقتصادی، اجتماعی جوامع را روشن می سازد. آموزش حق طبیعی هر انسان و جزء اصول بدیهی زندگی به حساب میآید طبق ماده ۲۰ اعلامیه حقوق بشر که در سال ۱۹۴۸ به تصویب رسید همه افراد حق دارند از آموزشهای مقدماتی عمومی رایگان بهره مند شوند. ادامه تحصیل در جهان به عنوان یک ارزش شناخته می شود و جامعه ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست و در اصل پیام قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز اصلی

تحت عنوان حقوق ملت آمده است که دولت موظف است وسایل آموزش و پرورش رایگان همه ملت را تا پایان دوره متوسطه فراهم کند و وسایل و تسهیلات تحصیل دوره عالی را تا سرحد خودکفایی کشور به طور رایگان گسترش دهد آموزش و پرورش نجات دهنده هر جامعه از رکود و انحطاط و توسعه دهنده آن در جهت ترقی و پیشرفت است و به عنوان یکی از مهم ترین نهادهای اجتماعی نقش تعیین کننده ای در تربیت افراد و جامعه دارد و این آموزش و پرورش است که مسؤولیت عظیم، باروری، رشد و شکوفایی همه جانبه استعدادها و نسل کنونی و آتی جامعه را به عهده دارد. نظام آموزشی میتواند نابرابریهای اجتماعی را کاهش دهد نردبانی باشد برای ارتقای افراد از طبقه اجتماعی و اقتصادی پایین تر به طبقه بالاتر، موقعیت شغلی و اقتصادی بهتر و مرتبه اجتماعی بالاتری برای آنان فراهم کند. این نهاد در نیل به اهداف از مشکلات فراوانی رنج می برد که یکی از مهمترین مسائل نظامهای آموزش و پرورش در جهان ترک تحصیل و اتلاف در آموزش باشد که می هر ساله مبالغ مادی و معنوی و انسانی قابل توجهی از این بابت تلف می شود. در کشورهای جهان سوم این معضل به شدت رو به افزایش است. بنابراین تحقیق برای شناخت و تجزیه و تحلیل علل ترک تحصیل برای برنامه ریزی بهتر و افزایش کارایی نظام آموزش و پرورش ضروری می باشد. با یافتن علل و عوامل ترک تحصیل و کارایی نظام آموزشی راهای مقابله با آن مشخص میشود و در نتیجه با نگرشی سریع و دقیق می توان از اتلاف منابع مالی و انسانی تا حد زیادی جلوگیری کرد ترک تحصیل امروزه یکی از نگرانیهای مهم جامعه و دست اندرکاران تعلیم و تربیت است. همه ساله تعداد زیادی از دانش آموزان در کشورهای مختلف جهان با این پدیده مواجه اند این پدیده علاوه بر زیان های هنگفت اقتصادی که برای خانوادهها دارد سلامت روحی دانش آموز را نیز مخدوش مینماید ترک تحصیل علاوه بر آثار سوء اقتصادی، در شکل ملی تاثیر ناگوار بر سلامت روانی دانش آموزان داشته و نگرانی نامطلوبی برای خانوادهها به دنبال دارد ترک تحصیل روندی است که به مرور زمان شکل می گیرد. از این دیدگاه علایم خطر برای دانش آموزانی که در معرض ترک تحصیل قرار دارند از سال دبستان به چشم می خورد. بر اساس پژوهشهای جدید سالیانه ۲۵ درصد و بیش از آن دانش آموزان به ترک تحصیل می پردازند و این درصد در جهان می باشد که در کشور ایران میانگین این درصد بیشتر است و حدود ۳۷ درصد می باشد در روند کاهش جمعیت دانش آموزی که در یک برهه زمانی گذشته به ۱۸ میلیون نفر کاهش یافته بود تعداد کسانی که به تحصیل ادامه دادند ۱۲ میلیون نفر بودند که شش میلیون نفر به جرگه ترک تحصیلی پیوستند از آنجایی که عوامل متعددی وجود دارد که بر آموزش و پرورش تاثیر دارد و این عوامل بیش از پیش بر تعداد ترک تحصیل دانش آموزان می افزاید. مسائل اقتصادی آموزش و پرورش در کلام رهبری: اقتصاد آموزش و پرورش یکی از الزامات اساسی آموزش و پرورش مسئله اقتصاد آموزش و پرورش؛ معیشت معلمان می باشد. لذا بایست مسئله . معیشت معلمان مورد توجه قرار گیرد. خوب، این الزاماتی دارد یکی از الزامات همان مسئله اقتصاد است که عرض کردم؛ اقتصاد آموزش و پرورش معیشت معلمان، یکی از الزامات است. محدودیتهای دستگاههای دولتی را می دانیم؛ بیگانه نیستیم از محدودیتهای و اشکالاتی که وجود دارد ولیکن بایستی همت در مسئولین دولتی این باشد که این بخش را مورد یک توجه ویژه قرار بدهند همان طور که عرض کردیم این سرمایه گذاری است؛ این بازده دارد؛ این ارزش افزوده تولید میکند؛ این یک خرج و هزینه صرف رف نیست؛ این بایستی جزو مسائل درجه یک ما در مدیریتهای دولتی و در تصمیم های دولتی باشد ما نکنیم، دشمن سوء استفاده کند؛ بینید دیگر از همین ،نقطه دشمن با رسانه ،خود در رادیوی خود با عوامل خود با آدمهای بددل نسبت به نظام و نسبت به اسلام با این ابزارها و وسائل دشمن سوء استفاده خواهد کرد. البته معلمان بیدارند، هم نجیبند هم مؤمنند؛ حقیقتاً این را من اعتقاد دارم؛ در طول این سالها این را آموذیم امروزهم در سطح کشور می بینیم؛ معلمان ما از توطئه دشمن غافل نیستند. اینهایی که با عنوان معیشت یک شعاری می دهند چند شعار فتنه گرانه و سیاسی و خطی هم در پهلویش می گنجانند این را همه کس میفهمند که انگیزه اینها انگیزه سالمی نیست برای دلسوزی از معلم نیست هدفهای دیگری دارند. کما اینکه فلان رسانه خارجی که شروع می کند روی این مسئله فعالیت کردن که میبینید همین حالا هم مشغولند از مدتی پیش بیشتر مشغولند این از روی دلسوزی نیست؛ این برای مشکل درست کردن برای نظام است برای دردرس درست کردن برای نظام است از روی بددلی و کینه جویی نسبت به اسلام و نسبت به استقلال کشور و نسبت به نظام جمهوری اسلامی است؛ ولی بالاخره بهانه دست اینها نباید داد. دستگاه های دولتی و مسئول مسائل مالی و اقتصادی به این نکته توجه کنند؛ این را جزو برنامههای اصلی خودشان قرار بدهند این یک مطلب است. البته همان طور که عرض کردیم معلمان باید مراقب باشند و هستند؛ خوشبختانه معلمان ما مراقبند [اینکه] بعضیها جفای به نظام را، جفای به انقلاب را به هر شکلی بتوانند انجام میدهند نیش خودشان را میزنند زهر خودشان را میریزند با نظام بدند - از روی بغض به نظام است نه از روی محبت به معلم هر شعار دیگری هم پیدا کنند همین استفاده را میکنند. پیش بینی ها نشان می دهند که در سال ۲۰۲۰ بعد از ناراحتی قلبی بالاترین میزان هزینه ها در

سیستم بهداشتی جوامع مربوط به افسردگی است (فتا و همکاران، ۲۰۰۸) سلامت روان به عنوان یکی از ملاکهای تعیین کننده سلامت عمومی افراد در نظر گرفته میشود که به عنوان احساس خوب بودن و اطمینان از کارآمدی، خود اکتفاء به، خود ظرفیت رقابت، تعلق بین نسلی و خود شکوفایی تواناییهای بالقوه فکری هیجانی و غیره تعریف شده است سازمان بهداشت جهانی، (۲۰۰۱). به عقیده ادلر (۱۹۷۳)، سلامت روان یعنی داشتن اهداف مشخص روابط خانوادگی و اجتماعی مطلوب کمک به هموعان و کنترل عواطف و احساسات خود (وردی، ۱۳۸۰) سلامت روان را حالت ذهنی همراه با سلامت هیجانی نسبتاً رها شده از نشانه های اضطراب و ناتوانی در برقراری روابط سازنده مقابله با خواسته ها و محرکهای تنش زای زندگی است (کرسینی، ۱۹۹۹). برنامه مدارس نقشی اساسی در بهزیستی هیجانی و سلامت روانی دانش آموزان دارند آنچه مهم است توجه هر چه بیشتر به آموزش و ارتقاء سطح بهداشت روانی دانش آموزان است که موجب افزایش رشد مهارتهای عاطفی و هیجانی آنان می شود. «انجمن کانادایی بهداشت روانی بهداشت روانی را به سه بخش تقسیم کرده است (الف نگرشهای مربوط به خود (تسلط هیجانهای خود، آگاهی از ضعفهای خود رضایت از خوشبختیهای ساده)؛ (ب) نگرشهای مربوط به دیگران (علاقه به دوستی - های طولانی و صمیمی احساس تعلق به یک گروه احساس مسئولیت در مقابل محیط انسانی و مادی)؛ (ج) نگرشهای مربوط به زندگی پذیرش مسئولیتها ذوق توسعه امکانات و علایق، خود توانایی اخذ تصمیمات شخص، ذوق خوب کار کردن به عقیده این انجمن، نشانه هایی پیدا میشوند که ما را از دشواریهای روانی به ویژه در خود فرورفتن پرخاشگری، خودمداری، بی اعتمادی، شدید بیخوابی، اضطراب، خیالبافی هیپوکندری، ضعف در کنترل هیجان نوسانهای خلقی، احساس ناتوانی و وابستگی مطلع می سازند (گنجی، ۱۳۸۰، ص ۱۳ و ۱۴) هوش هیجانی و سلامت روانی هر دو به دنبال رشد و پرورش فردی متفکر، فرهیخته، سالم و مؤثر به حال جامعه و خود فرد هستند ولی متأسفانه امروزه مدارس بیشتر بر جنبه تعلیماتی و آموزشهای دروس انتزاعی اولویت قائلند دوران طلایی مدرسه اساسی ترین سالهای زندگی دانش آموزان جهت رشد عاطفی و روانی آنان محسوب میشود خواسته ها و تقاضاهای مختلفی که از برنامه درسی مدارس مطرح است توجه بیشتر به بهبود سطح آگاهی های هیجانی و روانی دانش آموزان را دشوارتر می کند اگرچه برخی از برنامه ریزان پرداختن به نیازهای بهداشت روانی دانش آموزان را در زمره وظایف معلمان و مجریان آموزشی قرار میدهند ولی آنچه که اهمیت دارد نقش احساسات و عاطفه در برانگیختن انگیزه و علاقه به یادگیری است. آموزش مهارتهای مختلف نظیر مهارتهای مقابله ای همچون مقابله با خشم، مقابله با افسردگی تنهایی کم رویی مهارت جرأت ورزی و بیان دیدگاه ها مهارت دوری از اضطراب، مواجهه با مشارکهای اجتماعی، مهارت رویارویی با شکست مهارت تصمیم گیری مستقلانه مهارت حل مسأله مهارت مقابله با فشارهای روانی، مهارت خودارزیابی و خودشناسی مهارت روابط و مناسبات اجتماعی مطلوب مهارت همدلی که از آنها تحت عنوان مهارت - های زندگی نیز یاد میکنیم در قالب برنامه های درسی میتواند نقشی کلیدی در تربیت روانی و هیجانی و بهبود عملکرد تحصیلی دانش آموزان داشته باشد به عنوان مثال خوشبینی نیز یکی از مؤلفه های سلامت روانی است.

نتیجه گیری:

باید دانست که عوامل متعددی بر پیشرفت و موفقیت تحصیلی دانش آموزان مؤثر است. در تبیین این یافته که کمال گرایی خویشتن مدار، دیگرمدار، جامعه مدار با اشتیاق تحصیلی رابطه معنیداری دارد، می توان گفت که معیارهایی که دانش آموزان کمال گرا برای خود تدوین می نمایند، بدون توجه به سطح تواناییهای آنان است. این امر باعث می شود تا برای رسیدن به آن اهداف، دشواری ها و استرس های زیادی را تحمل نمایند. از طرفی به دلیل بال بودن و غیرمنطقی بودن این اهداف، این افراد ممکن است در دستیابی به آنها با شکست مواجه شوند. این شکست آنها را مستعد اضطراب و افسردگی و به تبع عدم اشتیاق به تحصیل و حضور در مدرسه می سازد. بنابراین، محرک اصلی در زندگی افراد کمال گرا منفی، خود شکوفایی استعدادها نیست، بلکه برتری یافتن است، آنها باید در هر کاری به حد کمال برسند و به بهترین نحو آن را انجام دهند وگرنه راضی نخواهند شد. نرسیدن به کمال آنان را دچار اضطراب و احساس گناه شدید می کند. این افراد معمولاً در رسیدن به اهداف خود با شکست مواجه شده و در نتیجه ارزش آنان در نظر خودشان کاهش می یابد و دچار احساس کهنتری می شوند و چنین تصور می کنند که دیگران هم نسبت به آنان همین نظر را دارند و به این باور می رسند که حرمت و اعتبار خود را نزد دیگران نیز از دست داده اند و در نتیجه این باورها، فعالیتهای تحصیلی و آموزشی آنها را نیز تحت تأثیر قرار می دهد و موجب کاهش میل و اشتیاقشان به یادگیری و انجام فعالیتهای آموزشی می شود. مبرهن است که رفاه اقتصادی تأثیرات بسیار مهمی بر تحصیلات و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دارد. آموزش و پرورش را می توان یکی از نهادهای تعیین کننده

بنیادهای فرهنگی و اخلاقی یک جامعه دانست. این نهاد از یکسو با کودکان، نوجوانان و جوانان خلاق، مبتکر و مستعد و از طرف دیگر با طیف گسترده‌ای از مردم به عنوان خانواده‌ها یا اولیای دانش‌آموزان در ارتباط است و تعلیمات و آموزش‌های خود را چه مثبت و چه منفی به پیکره جامعه تزریق می‌کند. بنابراین توجه بیش‌تر به تعلیم و تربیت، مهم‌ترین عامل پیشرفت فرهنگی و اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جامعه است که اثرهای آن متوجه جامعه و خانواده خواهد شد. استرس و فشارهای روانی نیز، امروزه بیش از پیش برای افراد ملموس است. در هر گردهم‌آیی، انسانها از انواع فشارها، صحبت به میان آورده و به نوعی نارضایتی خود را اعلام می‌کنند. دانش‌آموزان نیز از این مقوله، مستثنی نیستند. آنان از یک سو طالب پیشرفت تحصیلی هستند، از سوی دیگر آنطور که باید، نظر خانواده و مدرسه را نمی‌توانند تامین کنند. حال با توجه به اهمیت آموزش و پرورش در توسعه اجتماعی و سیاسی و فرهنگی و صرف هزینه‌های هنگفت، اگر پیشرفت تحصیلی دچار آسیب شود، چه باید کرد؟ غور و تفکر در این امر سبب بررسی و مطالعه در این مساله شده افرادی دست به تحقیق در خصوص پیشرفت تحصیلی و یا فشار روانی زده‌اند که در متن تحقیق به آن اشاره شده است. پژوهشگران روانشناسی به دنبال پژوهشهای متعدد و بررسی جوانب مختلف پیشرفت تحصیلی، نظریات متفاوتی ارائه کرده‌اند. به نظر میرسد مدارس با طیف وسیعی از دانش‌آموزان متفاوت از حیث توانمندی و استعداد مواجه است عده‌ای موفق و مشتاق یادگیری، برخی دچار افت تحصیلی و بدون انگیزه برای یادگیری این سؤال همیشه مطرح بوده است که چرا عده‌ای از دانش‌آموزان بهرغم برخورداری از امکانات آموزشی و رفاهی مناسب و حتی هوش سرآمد در دوره‌های تحصیلی با شکست مواجه میشوند. بنابراین طبق نکاتی که گفته شد هرچقدر بیشتر به فشار روانی و اضطراب امتحان و اجتماعی دانش‌آموزان اهمیت دهیم پیشرفت تحصیلی بیشتری حاصل شد میتوان در مراکز آموزشی و مدارس نیروهای متخصص در جهت ارتقای این عوامل کمک گرفت و باعث پیشرفت هرچه بهتر دانش‌آموزان شد.

ارجاع

- بیانات رهبری در دیدار جمعی از معلمان و فرهنگیان سراسر کشور، ۱۳۹۴/۲/۱۶
- بهروزی، ناصر، بیالق، منبجه، پورسید، مهدی (1391) رابطه کمال‌گرایی، استرس ادراک شده و حمایت اجتماعی با فرسودگی تحصیلی در دانش‌جویان مقطع علوم پایه رشته پزشکی. راهبرد فرهنگ 20 100-85
- رحمتی، زینب (1390) رابطه کمال‌گرایی و فرسودگی تحصیلی در دانشجویان با خودکارآمدی بالا و پایین. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی تهران
- شه‌بخش، افشین (1390) بررسی و مقایسه رابطه بین ابعاد کمال‌گرایی و حمایت اجتماعی با فرسودگی تحصیلی دانشجویان با سطوح بالا و پایین فرسودگی تحصیلی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی
- سانتراک، جان دلبیو روان‌شناسی، تربیتی ترجمه شاهده سعیدی و دیگران، تهران: رسا، ۲۰۰۶ سیف، علی اکبر، روان‌شناس، ۱۳۷۰
- Adhiambo W. Odwar A. Mildred A. (2011). The Relationship among School. Adjustment Gender and Academic Achievement among secondary School Students in Kisumu District Kenya Journal of Emerging Trends in Educational Research and Policy Studies (JETERAPS) 2(6):493-497
- . Bresó, Edgar, and Salanova, Marisa, Schafeli, Wilmar.B. (1987). In search of the Third Dimension of burnout: Efficacy or Inefficacy? Applied psychology: An International Review, 56, (3), 460-478, Published by Blackwell publishing, USA
- . Chang, Y. (2012). The relationship between maladaptive perfectionism with burn out, Testing mediating effect if emotion focused coping. Personality and individual differences, 53 (5), abstract. Flett G .L. & Hewitt P.L. (2002). Perfectionism and maladjustment: An overview of the ovetical definitional and treatment issues. In P. L.Hewitt & G.L. Flett (EDS) perfectionism (pp.5-31). Washington DC: American psychological Association
- Zhang, Y. Gan, Y. & Cham, H. (2007). Perfectionism, academic burn out an engagement among chines college students. Journal of personality and individual differences. 43, 1529-1540
- Ugwn, F., Onyishi, I., Tyoyima, W. (2013). Exploring the relationships between academic burnout, Self efficacy and academic engagement among Nigerian college. The African Symposium: An online journal of the African Educational Research Network, 13, 40-45
- ement, 2nd International Industrial Engineering Conference. Tehran, Iran, 14-20.

هشتمین کنفرانس ملی مطالعات مدیریت و اقتصاد در علوم انسانی

8th National Conference on
Management Studies and Economics in the Humanities